

Bērnā apgrūtināta lasītprasme.

Disleksija nav slimība, bet palīdzēt vajag.

Kāpēc mans bērns lasīšanā tik ļoti atpaliek no citiem, lai gan daudz vingrinās, turklāt citās mācībās ir gudrs, tiek galā ļoti labi? Nereti izrādās, ka pie vainas disleksija – smadzeņu darbības īpatnība, kas saistīta ar apgrūtinātu lasītspēju. Disleksija var sagādāt daudz rūgtu brīžu mazajam cilvēkam un viņa vecākiem, tāpēc svarīgi gan laikus saprast, kāpēc tā notiek, gan censties palīdzēt.

“Disleksija nav slimība un nav arī redzes, dzirdes, koordinācijas vai uzmanības problēma, kā nereti uzskata Latvijas speciālisti. Tas ir fonoloģisko prasmju vājums, neirobioloģiskas izcelsmes specifisks mācīšanās traucējums. Tā formulējusi Starptautiskā Disleksijas asociācija,” skaidro **Eva Birzniece**, Latvijas Disleksijas biedrības valdes priekšsēdētāja. Viņa izveidojusi interneta vietni disleksija.lv un iegulda daudz pūļu, lai mazinātu negatīvos stereotipus par disleksiju. Viņa šo jomu pārziņina ne tikai kā Latvijas Disleksijas biedrības vadītāja un filoloģijas doktore, bet arī kā dēla māte, kuram ir disleksija.

Vidusskolas gaitās Evas dēlam liedza jebkādu palīdzību, Izglītības un zinātnes ministrijas ierēdņi apgalvoja, ka viņam ir jāatjauno atzinums par disleksiju un disgrāfiju, lai gan pedagoģiski medicīniskā komisija šādu atzinumu nedod nevienam vidusskolēnam. Tagad puisis studē Dānijā, kur viņš uzreiz saņēma tādu pašu atbalstu, kādu izmanto visi Dānijas jaunieši ar disleksiju.

Lasa lēni, citādi

Disleksijas galvenā problēma ir apgrūtināta lasītspēja. Skolēns nevar precīzi, kā arī tekoši izlasīt vārdus. Nereti pat viena teikuma izlasīšanai viņam ir nepieciešama liela piepūle. Bērnā ir grūti saprast to, ka vārdu veido atsevišķas skaņas, līdz ar to viņš nespēj tās nodalīt. Nepadodas arī vārdu dalīšana zilbēs, skaņu maiņa un pārvietošana vārdos.

Skolēnam ar disleksiju var būt arī vājas pareizrakstības prasmes – izlaiž burtus, jauc to kārtību, maina vietām zilbes, pazaudē galotnes. Tas ir saistīts gan ar to, ka viņam ir grūti nošķirt valodas skaņas, gan ar grūtībām automatizēt vārdu pareizrakstību. Vienu un to pašu vārdu šāds bērns var uzrakstīt gan pareizi, gan nepareizi – un katru reizi kļūdoties citā veidā. Ja lasītprasme netiek uzlabota ļoti agrīni, ja vāja lasītprasme netiek kompensēta, nodrošināta ar mācību audiogrāmatām, var rasties problēmas arī citās stundās, jo skolēns nespēj izlasīt tādu teksta apjomu kā viņa klasesbiedri.

Disleksija nav saistīta ar intelektu. Vairākums šādu skolēnu ir pietiekami spējīgi, gudri, nereti viņu intelekts ir pat augstāks par vidējo, tikai lasītprasme ir vāja. Apmēram 70 procentos gadījumu šī smadzeņu darbības īpatnība tiek ģenētiski pārmantota. Riska faktori pārsvarā rodas pirms bērna piedzimšanas, attīstoties smadzenēm.

Visbiežāk vecāki nesaprot, kādēļ viņu bērns nespēj lasīt raiti un pareizi. Mēs taču visi kopā stundām to darām, trenējamies, cenšamies! Vecāki rājas, dusmojas, krīt izmisumā. Arī skolotāji pārmet. Bet bērns nevar, jo tāda ir viņa smadzeņu īpatnība! Taču, ja bērns nesaņem nepieciešamo atbalstu un palīdzību – vispirms tiešu, specifisku, intensīvu papildu lasītāpmācību un pēc tam iespējas kompensēt nepietiekamo lasīšanas tempu ar tehnoloģiju palīdzību –, cieš viņa pašapziņa, rodas zems pašvērtējums, kas var atstāt nelāgas pēdas visai dzīvei.

Vispirms jāsaprot, vai bērnam ir disleksija. Vecāki paši var uzmanīgi vērot mazo, regulāri klausīties, kā bērns lasa. Der aizdomāties, ja bērns kļūdās vairāk nekā 10 reizes 100 izlasītos vārdos, turklāt tekstā, ko reiz jau lasījis. Atvase visu laiku pieļauj vienu un to pašu kļūdu un, šķiet, neatceras vārdu, ko nupat izlasīja. Ar mokām izlasa kādu vārdu, bet, to pašu vārdu sastopot nākamajos teikumos, atkal to lasa ar grūtībām.

Daudzās pasaules valstīs disleksiju diagnosticē ar akadēmisko prasmju sasniegumu testiem, kas nosaka dažādas valodas un lasīšanas prasmes un salīdzina tās ar vecuma normu. Skolotāji ilgākā laikā analizē skolēna tipiskās kļūdas un grūtības, lasīšanas tempu, vārdu krājumu, teksta sapratni. Ja gadu vai ilgāk (līdz diviem gadiem) bērns nevar apgūt savam vecumam atbilstošas lasīšanas un rakstīšanas prasmes, ir pamats domāt, ka tā ir disleksija.

Lēš, ka disleksija skar 5–10 procentus pasaules iedzīvotāju. Latvijā kopš 2008. gada tā ir konstatēta 104 bērniem jeb 0,05 procentiem no visiem skolēniem, lai gan, pat raugoties no zemākā disleksijas izplatības sliekšņa, iznāk, ka mūsu valstī jābūt vismaz 10 700 bērniem ar disleksiju. Tas nozīmē, ka Latvijā šī problēma joprojām tiek ārkārtīgi sekli un aplami tverta.